

UJ KELET

POLITIKAI NAPILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRAK

Románlában	
Egész évre	850
Félévre	460
Negyedévre	240
Egy hónapra	85
Egy szám ára pályaudvaron és vidéken is 4 lej	
Bukarestben	5-

Csehszlovákiában

Egy hónapra	ck 35-
Egy szám	1-50

Szerkesztőség, kiadó-hivatal és nyomda

Cluj-Kolozsvár, St. Baron L. Pop. (Brassai-utca) 10.

Telefon: Szerkesztőség és kiadóhivatal — 977 Zs. N. Sz. — 558

kéziratok kizárólag szerkesztőséghez cizendők. Kéziratokat ne adunk vissza.

Szerkesztő: Róbert

1934 november 10 Hétfő

Budapest

★ VII. évfolyam ★ 250. szám

5685. Marchesvan 13

Pittsburg példái mutat

Kormányok jöhetnek, kormányok mehetnek, politikai divatok új és új tömegszünetvédek látat hajthatják szolgálatukba: a tudás és kutatás mindenhatósága túléli a kérészetű szenvedélyeket. E tudományos mindenhatóság várai azok az egyetemek, melyeknek nincsenek politikai és feji céljai, melyek fájon és politikán felül állva, egyedül a tudás abszolútumára törekcsenek. Ha egy ország kulturáját értékelni akarjuk egyetemcsinek nívóját kell alpmértékül alkalmaznunk.

Bizonyos, hogy az egyetemek sem csalhatatlanok és némi akadémiás vaskalaposág az alma mater talain belül mindig igyeckszik a szellem szárnyalását, az új ideák érvényesítését megakadályozni. Ez azonban elenyésző hátrány ahhoz a hatalmas szellemi gazdagsághoz képest, mely a nagy egyetemek laboratóriumaiból, könyvtáraiból egy ország, sőt az egész emberiség sorsa, fejlődési lehetősége felé sugárzik. Ha kevesebb politika és több egyetem volna a világban, kétségkívül meszszebb tartanánk, azaz közelebb volnánk ahhoz a korszakhoz, melyben a szellem békéje a cselekedetek és érdekek békéjét fokozná.

Mindent abból az alskalmából láttuk jónak elmondani, hogy Pittsburg városa egy ötvenkötmeletes új egyetem építését határozta el, mely tizenkétezer tanuló befogadására alkalmas. Szokatlan, de megnyugtató hír ez a hivatalos numerusz klausz korában, amikor akadnak „államférfiak“, kik a tudomány egyetemességét, a tudás mindenhatóságát, a szellem sugárzó energiáját his partikuláris érdekekre akarták felparcellálni és az egyetem hivatása iránti tisztelctüket szal rótták le, hogy a tudásomját, a szellem fátvét keresők jórészt kiparancsolták az egyetemek termeiből. Valóban: a tömegszünetvédekre építő politikuskoknak nem kedvez a szellem világossága. Pecsényéjüket, mely mindig jó és zsiros pecsénye, csak a köztudatlanság pokoli tüznél sűthetik porhanyóra; nem osoda, ha avertióval vizeltetnek a tudomány elterjedésével szemben.

Mindenestre érdekes jelenség, hogy a numerusz klauszusz fényűzését a kis nemzetek politikusi propagálják, mely nemzeteknek legtöbb okuk volna arra, hogy gyenge hatalmi pozíciójukat, még labilisabb gazdasági struktúrájukat a tudás és kultúra erejével támogassák. Az igazi hatalom nem fél a tudománytól, sőt hatalma egyik leglényegesebb támaszának tartja. Érthető ez, hiszen csak szellemileg érett, a gondolkodás mélységével ökes, nyílt fejj, egész szívű férfiak vezethetnek egy államot a Sora és Történelem Scyllája és Charybdisse között a biztos fenmaradás, a szociális egyenlőség, a legalább relatív igazságos demokrácia révébe. A tudomány, mely isteni, mert szenvedélytelen; a megismerés, mely fenséges, mert elfogulatlan, nem féltékeny fajra és nemzetiségre, mert ereje a vonzásban és nem a taszításban van. A tudomány volt az, mely Amerikát adta a világnak, tudományos erő népesítette be két évszázad alatt az amerikai pampákat gízasi városokkal, melyeknek falain belül a szabadság és a gazdaság álomszerűen ragyogó világa zajlik. És a tudomány Oxford és Cambridge volt és Pittsburg lesz az, mely az angol és amerikai világhatalomnak nem a nyers erő, hanem a tudás fényével, az előrelátás tisztaságával ékeskedő államférfiak, tudósok, írók, papok és munkásvezérek végtelen sorát fogja adni. A nagy nemzetek nem féltékenyek azokra a szellemekre, akik ha fajlag különböznek is tőlük, de szellemi elhivatottságukkal szellemi gazdaságuk kincsességét tömik meg új drágakövekkel. Es még egyet ne feledjünk: az egyetemek fénye, a tudásban való szabad részcsedés — szociális hatásaiban is a nemzetek békéjének és nyugalmanak biztosítéka. Minél hatalmasabb egy ország intellektuális tábora, minél szélesebb néprétegek részcsésnek a tudás és műveltség értékeiben, annál enyhébb lefolyású az oszályharcú surlódások forradalmi jelentkezése. A műveltség teljessége az

gerenciája, a munkaalakalomnak fokozója, hiszen a gondolat mecsarat szárít, épületet emel, gépeket teremt, hiteket táplál. Egyedül a tudatlanság, a privilégizált tudomány az, mely valóban destruktív, mert gyűlöli a nem általa teremtett szépségeket.

Pittsburg optimizmusa, Pittsburg város hite a tudományban, első vigasztaló jelensége gyalázatos korunknak, mely a militarizmus fertőzőjén átvánszorongva, egy szellemi nihilizmus utvesztőjébe jutott a kannibáli dühében a szellem istenségét gyalázta meg. (s. l.)

Az ellenzék Vaitoianu miniszter lemondását követeli

Moldovan és Madgearu miniszterek éles támadása az utlevélpánama ügyében. Az elnök nem engedte meg a király személyét belevonni a vitába

(Bucuresii-Bukarest, nov. 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) A kamara tegnap folytatta az utlevélügy megvitatását. Moldovan Victor válaszolt Franasovicinak és kifejtte, hogy a főbűnös Vaitoianu miniszter, aki mint belügyminiszter pártfogolta a Petrolul Nationalit. Ugy mint Franasovicinak, Vaitoianunak is távoznia kell a kormányból. Ugyanezt hargoztatta Madgearu is, aki

Nagy zaj tört ki erre, majd Grigore Filipescu indítványt terjeszt elő, amelyben kéri, hogy a királyt kérjék fel bírónak ebben a súlyos ügyben. Orleanu elnök

megtagadja az indítvány szavazás alá bocsátását, mert a korona nem vonható be a vitába.

Toni felolvasta a Jorga-párt bizalmatlansági indítványát, amelyet a ház többsége kézzel emeltet. Azután Mircea Djuvara olvasta fel a következő indítványt: A képviselőház tudomásul veszi az igazságügyminiszter és a belügyi államtitkár kijelentéseit, amelyek biztosítják az igazságszolgáltatás szabadságát. Bizalmát fejezi ki a kormány iránt és áttér a napirendre.

Ezt a javaslatot a többség kézzel emeltet megzavarta.

Vaitoianu miniszter közölte azután, hogy a Lupu-féle távirat ügyében megindított vizsgálat bebonyoltotta, hogy a távirat hiteles. Az, hogy a távirat az „Univerzul“-ban megjelenhetett, nem a posta, hanem épp egyes parasztpárti képviselők indiszkrétciójának tulajdonítható.

Lemondott az osztrák kormány

A vasutassztrájk miatt nem vállalja a további felelősséget. Összehívták az osztrák nemzetgyűlést

(Cluj-Kolozsvár, november 8. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az osztrák vasutasok szervezete és a Seipel-kormány hetek óta folytattak tárgyalásokat a vasutasok béremelési követelése tárgyában, de megállapodásra nem sikerült jutniuk. A vasutasok ma este 10 óráig adtak haladékot a kormánynak követeléseik teljesítésére. Az utolsó tárgyaláson Günther vasutigazgató ismételtlen kijelentette, a kormány nincs abban a helyzetben, hogy a vasutasoknak a követelt béremelést megadja, mert ez az egész szanálási programot a felborulás veszélyével fenyegetné s éppen ezért, amennyiben a vasutasok sztrájkba lépnek, az egész kormány lemond. A vasutigazgató az éjjeli órákban jelentést adott ki, amelyben közli, hogy a tárgyalások eredménytelenül végződtek, mert az igazgatóság, amely a személyzeti kiadásokat eddig is 892 milliárdéval javította, azok további emeléséért felelősséget nem vállalhat.

sát telefonon közölte a Semmeringen üdülő Hainisch elnökkel, aki a lemondást tudomásul vette, de megbízta a kormányt az ügyek továbbvitelével.

A „Neues Wiener Journal“ a kormány lemondásának okairól beavatott helyről úgy értesül, ha a vasutszervezet valamennyi követeléseit megadná, úgy veszélyeztetné az ország szauálását, amely a kormány főprogramja. A parlamenti pártok vezérei tanácskozásán éles kifakadások hangzóttak el a szociáldemokraták ellen, amiért nem hártották el a sztrájkot és az ország nehéz helyzetbe került.

Az általános felfogásnak engedve, a kormány haladéktalanul összehívta a parlamentet. A sztrájkolókkal megindultak a tárgyalások, melyek az utolsó jelentések szerint megegyezéssel kecsegtetnek. Ebben az esetben a kormány a helyén marad.

A kormány felkérte a sztrájkbizottságot, hogy az összehívott parlament tagjai részére indítson vonatot Bicsbe. A pályaudvarokon sztrájkvezetőségek működnek. A sztrájkvezetőségek csupán munkás- és élelmiszerszállító vonatokat indítanak.

Bukarestbe helyezték a budapesti román főkonzult

Budapest, nov. 8. Trifu György román főkonzult Budapestről Bukarestbe helyezték át.

A párisi tőzsde újra jegyzi a magyar koronát

Páris, nov. 8. A tőzsde újra jegyzi a magyar valutát. Százezer korona értéke a párisi tőzsdén huszenhat frankot tesz ki.

A vasutigazgatóság e jelentése után az osztrák vasutasok ma éjjel 11 órakor sztrájkbaléptek.

Budapesti jelentés szerint a bécsi reggeli expresszvonat nem érkezett be. Ezért Budapest sem indíthatta tovább a vonatot és így a Budapest-Bukarest között közlekedő expresszvonat sem indulhatott el. Ausztria felé az őszes személyvonatok megszűntek, az osztrákok csupán a Bécs élclmezésére szolgáló romlandó áruszállítványokat veszik át. Tervebe van véve, ha a sztrájk sokáig fog elhuzódni, hajójáratokat fognak indítani.

A sztrájk proklamálása után Günther vasutigazgató és vele együtt az egész kormány bejelentette lemondását.

Seipel osztrák kancellár a kormány lemondá-

Oszí séta a budapesti zsidó temetőben

(Budapest, november 8. Az Uj Kelet munkatársától.) Mikor jártam utoljára a sírok között? Ki emlékezhet arra a fojtogató órára, amelyen a leghosszabb utat lükteti keresztül a szív: az élet és halál szörnyű távlatát és meghorkan, elkábul és elájul az elmúlás dermedt titka előtt. Egy mindenkinél drágább ember, akinek csak égszínké emléke maradt meg, nyugszik itt bele a végtelenbe: az apám. Rokon, jóbarát, műhelybajtára, ismeretlen his és nagy emberek egész armádjája sorakozik egyenes sorokban, halmokkal és kövekkel, az emlékezés eszöndes vagy hivalkodó, emésztő és siránkozó aranybűtjével porladó földi sorsuk fölött. Mennyi burjánzó lomha föld volt még itt egykor, amikor utoljára siettem ki az élet siránkozó kérdéseivel vigaszt és reményt a halottak közé. A nagy zarandoklás napján, amikor emberi hiúságunk szívünkbe markol a rémítő végtelenségben, amikor megfejthetetlen, félelmetes iszonyat, a nagy bűnhődés árnya nyomunkban jár, amikor riadtan és szédülve keressük a vigaszt és az engeztelést a felettünk trónoló ismeretlen Isten előtt. A telkek sorát sűrűn benépesítette azóta a halál.

Kora oszti reggel. A dér könnyeit otfelejtette a sárguló lombokon. A dézmaszedő szegények még csak most cihelődnek napi munkájuk elé. Egy fekete szekér (ó, ki neismerné?) két fekete páriával, némán várja, hogy újra visszatérhesen új utasért. A ravatalozóban sárgán pislálók két gyertya. Az utakon fekete gyászban emberek szédnek szét, látogatóba azokhoz, akik némán várják az érkezőket. Kinek nem jut eszébe, aki itt jár, hogy egyszer, talán napok múlva már úgy tér vissza erre a helyre, mint előtte az, akihez most bánatát viszi? Hangos és jejos ez a nagy sík, ez a mindenrendűk közös tanyája, ez a föld, amelyik egyforma mindenkinek, akárki is volt egykor.

Az élet különös, zagyva, kegyetlen és tragikus története van rávéve a kövekre és beleszántva a táblákba. Hatalmas tábla, márványemlék nélkül, disz és virág nélkül, csupa földbe-szurt deszkaléc, egymás mellett egész armádia az emberiség életében négy szörnyű esztendőjét vési az utókor emlékezetébe. Akik itt pihennek csaták hősei. Történelmet ír a kő és a rög. A hősök emléke mellé emléket emel a mártiroknak is a sajtó, megsebzett emlékezés. Hideg kövek néhány zokogó sora a forradalmak esettjeiről beszél.

A sánta Fiske

Zsidó koldusregény

Irtta Mendele Moicher Szórim Fordította Székely Béla

Eleget teszek a kíváncsiságának és elmondom, hogy ki vagyok, hogy hívnak, mivel kereskedem; ő pedig szinte eláraszt a szavaival, minden kis apróságot elmond, ami szíven fekszik: a férjéről, erről a szerencsétlen flótásról, gyermekeiről, az üzletről... És így összebarátkozunk. Arra is rájövünk, hogy távoli rokonok vagyunk: nagyanyám oldaláról való nagynénim után Chaje Trajnének nevezik. Nagy az öröm! A feleségem, a gyermekeim után kérdezősködik és a többiek után. És amikor a férje hazaérkezik, egy lélekzetre újszólja: „Vendégünk van, kedves vendégünk, Reb Mendele, a könyvkereskedő!... Rokonom“. Csipőre teszi a kezét és büszkén odaszól az urának:

„Azt hiszed talán, hogy istállóból vettél el engem?! Hála Istennek, nincs mit szegyeljem magam mások előtt. Ugy éljek én, büszke lehetsz családodra!“

„Világ teremője: — gondolom magamba — Saul egy nőtény szamarat kerestt és királyságot talált, én a lovaimat kerestem és — Chaje Trajnéra találtam.“

Chaje Trajne urának hosszú orra van; ritka szakállja, szemöldöke és pajesze olyan világos, mint a viasz. Amikor hallgat, a nyelvét rágdossa, mielőtt pedig mond valamit, megnyalazza az ajkait, úgyhogy abban a pillanatban megérti az ember a „lekis“³² szó értelmét. Amikor üdvözlő, mormog valamit, amit egyáltalán nem tudok megérteni s egész viselkedésén hamar észreveszem, hogy papucshős és a legkeserűbb élete lehet. Amint később meg-

³² Lekis — bolond.

A sűrű sorokból néhol szerényen kiűtközik egy elfelejtett név. Tábori Róbert. Ki emlékszik még rá? Ki emlékszik a kilencvenes évek e drága, derűs romantikusára, a tollforgatók közül az elsőre, aki a szívét kereste azoknak, akikhez beszélt. A „Lelki klika“ mesterére, aki magához ölelt minden szenvedőt és a redakciós munka lázában bettette ki a levelekből az emberi szomorúságokat, hogy tanácsot és vigaszt küldjön klintájába betegeihez. Ő ott nyugszik, a nagy gyógyító, a maga kis elhullottjai között: szatócsok, ügynökök és mindenrendű kisemberek szerény társaságában. Neki még nem adott díszirhelyet a halás utókor.

A halás utókor csak most kezdi megbecsülni a maga nagyságait. Elkülönítve, a halottak élén polikusok, írók, művészek, előkelő bírák, társadalmi nagyságok, akik zsidóságuk megtartásával is haladni tudtak és alkotni, emelkedni tudtak és elérkezni és ha életükben nem is hangosan, halálukban megmáshatatlannul zsidók maradtak. Itt nyugszik Tull Ólón a festő, Zerkovitz Enil miniszteri tanácsos, Porzó, a nagy tréfacsináló szatirikus, Szabolcsi Miksa a régi zsidóság harcosa és mennyien még, akik nek neve egykoron népszerűséget és erőt jelentett.

És itt vannak az újonnan érkezettek. Gondozott, füvel, virággal díszített domboska. Kicsiny, földbe ágyazott márványtábláján hivalkodás nélkül, érdemek felidőzése nélkül csak ennyi: Bródy Miksa, író. A rövid hónapok három nagy zsidó halottja között ő érkezett meg elsőnek. Az utolsón még frissek a rögek: Vadász Lipót sirján, a volt államtitkárén, Tisza intimusán. És közöttük a legnagyobb, a legáldozabb tehetség, a legbékéltenebb, a legerősebb és legdacosabb, az elmúlásában legtragikusabb, a legelhagyottabb, a legeszöndesebb és legárvább: Bródy Sándor.

Már elhervadtak a babérok, amiket megcsappant barátai, kevés megmaradt híve sirjára szórt. Már megmerevült a rög fölötté, mint megmerevült a sajtó is a kevasokban utána. Az utolsó kísérő emléke lehervadt róla és azóta fárt-e pályatárs buzdítója hamvainál, vagy dicőségben furdózó hősnő, aki talán legforróbb szavait tőle kapta? A halmon a hervadt koszoruk béna, fonyadt levelei között a temető ideiglenes fekete tábláskája, rajta fehér krétával a neve. És azóta emberi látogatásnak semmi nyoma. Mintha mindenkét elfelejtette volna; hiszen már életében is elfelejték.

A sáros rögek között néhány könyvből ki-

tudtam az egész vidéken „Cajim-Chane, a Chaje Trajneszé“-nek hívják, az asszonyt azonban „Chaje Trajne, a kozák“-nak.

„Hol csavarogtál?“ kezdi kommandirozni Chaje Trajne az urát. „Hol az ördögbe jártál, te szerencsétlen flótás? Hogy hagyhattad az egész házat és a gazdaságot cserbe?... Nem tesz semmit, Reb Mendele a családhoz tartozik és megmondhatom előtte, hogy kicsoda Isten büntetése vagy. No nézd, hogy áll itten, mint valami agyagszobor és a nyelvét rájia!“

„De hiszen te küldöttél le Gabrielékhez, hogy egy zsák burgonyát hozzak. Igen, te magad küldöttél el!“ védi magát Chajim Chane, miután megnevesítette a szája szélét.

„A rebbe, a finom rebbe, úgy látszik beteg volt, hogy a zsák krumplit hazahozza, enni azonban tízért eszik?“

„Hiszen a rebbe a tehénnel és a borjuval kiment a legelőre!“ jelenti ki az asszonynak Chajim Chane.

„Hallgas már, hallgas, inkább rágd a nyelvemet!“ mondja Chaje Trajne és bösz tekintetet vet az urára. Aztán felém fordul és sorra elsorolja, hogy kitől mennyi szenvedni valója van. Ha ő nem lenne, akkor már az egész ház régen fenekestől felfordult volna. Azonban minden második szóhoz hozzá teszi: „Nem tesz semmit, előtte épp úgy megmondhatok mindent, mint az apám előtt. Hiszen Reb Mendele a családhoz tartozik.“

Békeközvetítőnek csapok fel és védelmembe veszem Chajim Chanet. A kedves békesség kedvéért még hazudok is: minden férfit lepcsékolok, köztük magamat is, — az asszonyokat, kiváltképen Chaje Trajné pedig az égig emelem: ha ő nem lenne, akkor a világ egy fabatkát sem érne. Chaje Trajne kissé szeli-

szakított lap. Asztalos Aurél tragikus sorsának végső aktordjai. A nap lovazjás, a fáradhatatlan zsurnalisztás, aki egész életét mások bujájért, bajáért, gondjáért örölte fel és aki végül életét áldozta egy nagyur metresszének a becsületéért. Hogyan kerültek ide ezek a lapok? Ki szórta le a tragikus író tragikus hősnének furcsa legendáját a mindennel megbékélő, végtelenbe szegődött zseui fejfája alá? Milyen különös szimbólum. A nap lovagja nem a regényalak, hanem az ember, aki élt, alkotott, a népben járt és lovag volt, tragikusabb mint hős, mert az ő sorsa emberibb és mélyéresebb.

Egyszer volt egy zsurnaliszta, aki a litterátusok között is a legnagyobbak közé tartozott, Jókai és Mikszáth becézett uramöcsémje, magyar gavallér, vidám lump, istentelen, aki azonban deres fejjel közel a halál kezéhez így beszélt magához: Mi vagyok? Zsidó származásu magyar író!

Mély és fojtogató fohászok omlanak keresztül a temetőn. Fölötté megtelepszik egy komor felhő és könnyeket sir... (S. L.)

— A közép- és kismalmos szindikátus alakuló közgyűlése. Több ízben foglalkoztunk a közép- és kismalmosok szervezkedő mozgalmával. Az előkészületek most befejezést nyertek és a szindikátusnak eddig már 8 körzete alakult meg. A körzetek közgyűlését, amelynek célja az alakulás kimondása és a tisztikar megválasztása, vasárnap délelőtt tartják meg az iparkamrában. A közgyűlésen a körzetek delegátusai előterjesztéseiket teszik meg és véglegesen határoznak a szindikátus munkarendje felett. A munkaterv egyik legfontosabb pontja, amelynek keresztvitelére a szindikátus vállalkozott, az örlési vámszisztem egységesítése, amelynek sikere esetén a kismalomipart megelőzőleg elengedő egészségügyi konkurrenciát magától megszűnik. További forszírozni fogja a szindikátus a szállítási kezdeménynek a buzára való kiterjesztését is, amely a közellátás szempontjából rendkívüli jelentőséggel bír. A szindikátus mindent el fog követni, hogy a kis- és közép-malomipar megfelelő módon foglalkoztatva legyen és hajlandó vállalni a közintézmények, a hadsereg és a városok ellátását és erre vonatkozó konkrét ajánlatokat legközelebb egy bizottság fogja Bukarestben illetékes köröknek átnyújtani.

— Amikor a jósnő rosszat jósol. Műnchamből jelentik: Egy Luotín Málter nevű tizenhat éves elarusító a napokban meglátogatta a város egyik híres jósuőjét, aki kártyavetésével belesenézt jövőjébe és kijelentette, hogy soha boldog nem lesz és öreg kor: nem fog elérni. Ezt a prófécit a kislány anyjára szívére vette, hogy másnap felakasztotta magát.

debb lesz.

„Tartson meg az Isten nekem jó egészségben Reb Mendele!“ mondja sugárzó arccal és már jóval szelidebben az urához fordul:

„Eleget rágtad már a nyelvemet — mondja neki! Menj inkább és mosd meg a poharakat és a tányérokat, amelyekből az Ezsauk falatoztak. Reb Mendele is bizonyára megéhezett már!“ és feláll a söntés — asztal — mellől. „Magam is megéheztem. Hetivásárokon mindig olyan késő este jutunk csak az ételhez. Fáradjon csak be a szobába, szívesen látjuk!“

Mindjárt a söntésből egy sötét kamrácskába jut az ember; az ajtóval szemközt egy másik szoba van, balra pedig egy nagy, padló nélküli alacsony szoba, kicsiny ablakkal. Az ablaktáblák hasadtak, aprócska részekből állanak, máshol teljesen össze vannak törve. Csak az egyik eldugott szögletben van egy épp ablaktábla, amelyik mint egy öreg asszony egyetlen foga, lóg, mintha panaszkodni akarná: „Milyen szomorú.“ A szoba ablakfelőli részében egy asztal és két festetlen fapad áll. A másik sarokban egy ágy terpeszkedik, amelyen — hogy el ne kiáltssam — nagy, kicsiny, közepes és egész kicsiny párnák hegye tornyosodik a tetőig. A kemencénél hosszú pad áll, amelyet éjszaka ágyának használnak. A falon pókhálóval lepett, légy és konyhamoly, piszokkal borított képek lógnak. A piszkon át is fel lehet egy mizrachot³³ ismerni, melyen nyulak és csudálatos állatok vannak: — félig kecske, félig szarvas, félig oroszlan, félig leopárd és félig kigyó.

³³ Mizrach — kelet. Így hívják egy képet is, mely a zsidó házakban a keletet, azt az irányt mutatja, amely felé fordulva mondanak el bizonyos imákat.

(Folytatás következik.)

(Jeruzsálem ádósiójától) Ő képzeni, mit szent ünnepe. azt a zsidó te amit mi érvü Szimchat Tóra keeserűség veg szos hirt és Móse, a nagy

Jeruzsálem mély gyászba eset. Itt nálunk, hogy hal temetelenül, egy határozott lichwodo — flu, külön tiszteletben át is reggel az end dekozokt azér metőjükben zsidóság a M Móse árága h kozása annak folyamán tel Egy másik f világszervezet lábasa volt feld rabbi kta zsiab jelenjen kor Sounefe kabáját és a akartak vissza nagy agitáció cionizmust. A befolyásoltatn esakis lelkiisn paranoszra h egybegyűlt ag egy nagy zsi kona. Elment ban azon a t ták, hogy má Aki tudja lenkint több zsidó papok hogy nálunk valóságos tud mit jelent az

A gyász és Szimche maguknak k akkor megj nélkülü vallás Amdursky özvegy előtt, zel halottja lotta az ingy részben, aho hány világhí sölő helyet foton alul pedig kijele mellett ugya egy személy

Az özvegy ismerősével val való tan jebe való erdélyiek les rozást, de h követeltek, h amit Amdur A halott kabátja, feke vek. A falon

Glasner Móse temetése

Tízezrek zokogtak az elhunyt főrabbi koporsója körül. Az Aguda is megadta a végtisztességet Glasner Mósenak

Most érkezett meg Jeruzsálemből Glasner Móse temetéséről az első tudósítás, amelyet a Nagyváradról elzármaszott Selter József küldött az Uj Keletnek. Ebből is kiderül, hogy Palesztina fővárosában minden koroly vallási és politikai tényező történeti nagyságot látott Glasner Móseban, akinek végtisztessége olyan keretek között zajlott le, mint amilyen csak a szellem hívé öságinak és szorakos nagyjainknak jut Erec Jiszraeltén.

(Jeruzsálem október végén. Az Uj Kelet tudósítójától) Ősök a galutban nem tudják elképzeni, mit jelent Jeruzsálemben a Tóra szent ünnepe. Nem érezhetik át az örömeit, azt a zsidó tejjességét, azt a szent vigalmat, amit mi érzünk itt a Szentföldön. Az ideli Salmohat Tóra ünnepi boldogságába azonban keeserűség vegyült. Szájról szájra adják a gyászos hírt és az arcok elszápadnak: Glasner Móse, a nagy gaon meghalt.

Kié a halott?

Jeruzsálem népét és Jeruzsálem papjait mély gyászba és gondolkodásba ejtette ez az eset. Itt nálunk évszázados hagyomány és szokás, hogy halottat éjszakán át nem hagyunk temetetlenül, de ebben az esetben a Beth din úgy határozott, hogy „Adam gadol malinim lichwodo” — a nagy ember, a kimagasló férfiú, külön tiszteletet nyer azzal, hogy holtteste éjszakán át is a házban marad. Már a kora reggel az erdélyi zsidók talpon állottak és hadskoztak azért, hogy az ő halottjuk az ő temetőjükben nyugodjék. Azonban a palesztinai zsidóság a maga számára követelte Glasner Móse arága holttestét. Ez volt első megnyilatkozása annak az értékelésnek, ami a temetés folyamán teljes nagyságában bontakozott ki. Egy másik fejtűző dolog, hogy az Aguda világszervezet vezetője, aki politikailag ellenlábasa volt a meghalt gaonnak, Sonnenfeld rabbi kicdta az utasítást, hogy minden zsidó jelenjen meg Glasner Móse temetésén. Amikor Sonnenfeld a halálhírről értesült, felvette kabátját és a halottasházba indult. Hívei szz l akarták visszatartani, hogy egy ilyen látogatás nagy agitációs erővel bír és csak izmosítaná a zionizmust. A pap azonban nem engedte magát befolyásolattai tanácsadóitól és kijelentette, hogy eskis lelkiismerete szavára és a Sulchan Aruch parancsára halgat. Amikor — mondotta az egybegyűlt agudistáknak a Talmud nyomán — egy nagy zsidó férfiú meghal, *mindenki a rokona*. Elment és résztvett Glasner Móse házában azon a tanácskozáson, amelyen elhatározták, hogy másnap fogják temetni.

Aki tudja, hogy mifelénk a piaci árus éjjel-kéjjel többet tanul otthon, mint a külföldi zsidó papok egész hónapokon át és aki tudja, hogy nálunk vannak szefárd napszámok, akik valóságos tudósok, az el fogja tudni képzelt, mit jelent az, ha valakit itt gaonként tisztelnek.

A gyászházban megjelentek Goldberger Áron és Szimche Káhn az erdélyi kolel részéről és maguknak követelték a holttestet. De ugyanakkor megjött a palesztinai „Perusim” (párt nélküli vallásos zsidóság) nevében a hiváló Ámdursky és kérte a holttestet. Kifejtette az özvegy előtt, hogy Glasner Móse a zsidó nemzet halottja és nem egy országgrésé. Felajánlotta az ingyenes diszsihelyet egy új bekerített részben, ahol a briszi, a kutnai és még néhány világhírű gaon elusza örök Álmát. Hasonló helyet a Chevra Kadisa ötszáz egyiptomi fionton alul nem ad. A Chevra megbizottja pedig kijelentette, hogy Glasner Móse helye mellett ugyancsak ingyenes üres helyet hagy egy személy számára...

Meghalt Isten esókjával

Az özvegy gondolkodási időt kért. Néhány ismerősével és a megboldogult főrabbi barátával való tanácskozás után a Perusim temetőjébe való elhantolásban állapodtak meg. Az erdélyiek lesujtva vették tudomásul az elhatározást, de később belenyugodtak és csak annyit követeltek, hogy ők jelöljék ki a diszsihelyet, amit Ámdursky szívesen megengedett.

A halott körül gyertyák, oldalt egy széken kabátja, fekete kalapja, szerte mindenfelé könyvek. A falon egy hármás kép: a mohilevi

gaon, Palesztina kormányzója és Herzl Tivadar. Mellette az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség programjára rajzolt emlékirata. A szobában Osztrovsky rabbi hírneves tudós megilletődötten áll, nem szabad sírnia, mert ünnep van, de sóhajaiból irtózatoss fájdalom száll fel. Remegő hangon mondja:

— Nem szenvedett Móse, meghalt Isten esókjá által!

Töle tudják meg a benlevők, hogy Glasner Móse az előző napon egy tizenkétoldalas halachikus értekezést írt egy „aguna” (elhagyott asszony) érdekében.

A gyászjelentés Jeruzsálem falain

A mizrahi gyászjelentést adott ki, amelyet kiplakatiroztak a város falain. A plakát szövege a következő:

בשר עמוק אנו מוועים על פטירת הרב הגאון הגדול

הרב מקלונברג נכד החתם סופר זצ"ל
הלהיה תודה חום בשעה תשע בבקר
בשכונת „רוממה”

הסתדרות המזרחי
בארץ-ישראל

A grandrabbi gyászbeszéde

Az ünnepet követő napon Romémában, a meghalt gaon háza előtt kilenc órakor megjelent Palesztina országos rabbija, a világhírű Jakob Meyr. Előtte hivott karddal zsidó osendör. Kétoldalt jönnek együtt vele: Aronsohn, a hírneves jaffai rabbi és Ben Uriel, Görögország volt grandrabbiája Salonikiból. Ember ember hátán zarándokol a halottasház felé, amely nemokára megteik gyászolókkal. A ház mar nem tudja befogadni őket, a szónokok számára a szembeálló Fischmann rabbi házának erkélyén csinálnak helyet.

Jakob Mayr az első szónok. Glasnert összehasonlítja Mózes mestertükkkel, aki örvendett a Tórának és nagy boldogsága közepette emelkedett fel az égbe, Isten színe elé. Mint Mózes, úgy e halott is a nép vezére volt, a népért küzdött és őt. É megadatott neki, ami Mózesnek nem adatott meg, hogy rövid ideig bár, de itt lakhatott és láthatta Palesztina virágzását. E halál azonban csak testének elmulása, szelleme példaként fog élni örökkön-örökké, hogy megmutassa, mint kell egy papnak működenie a zsidó nép érdekében.

Megindítóan szép beszéd hangzott el ezután Aronsohn jaffai rabbi ajkáról, aki különösen Glasner irodalmi munkásságát méltatta. Jólészö meglepetést keltett, hogy utána Salomé Áron Werthelmer agudista rabbi emelkedett szólásra és az erdélyi „kolel” nevében bucsuztatta a halottat. Kifejtette, hogy Glasner Mósenak azért voltak ellenfelei, mert igazi ragyság volt, akit nem mindenki tud megérteni. Dícsérte könyveit, amelyekkel halhatatlanná tette nevét a zsidó vallásiirodalomban. Az összes beszédek héber nyelven hangzottak el.

Kialudt Izrael fáklýája

Pick tanár a Mizrahi világszervezet nevében csenztatta a halottat és bizmalta Glasner Móse nagy érdemeit Palesztina újjáépítése körül. Most a grandrabbi felszólítására Ben Uriel jaffai rabbi áll ki az erkélyre. Beszéde és megjelenése mint egy profétás. Mindenkit lenyűgöz ez a csodálatos beszéd. Amikor szünetet tart, felszól a gyászoló nép.

— Nekünk sirnunk kell — mondotta a szónok — nekünk és a galut zsidóságának, hogy Izrael fáklýája oly hirtelen kialudt. Da ürvendjen Palesztina földje, hogy ezt a nagy embert magába fogadhatja. Drága áldozat ő ezen a szent napon. „Móse emet veterato emet” — az igaz ember csak igazat taníthat, a műveiben lefektetett igazságok tehát örökeleitek maradnak.

Ezután a mizrahi tanítóképző igazgatója és gyászolója.

beszél, aki vázolta az iskola veszteségét. A megboldogult egyszer hetenkint tanított az iskolában Talmudot, de olyan világos módszerrel, hogy nemcsak a tanítványok, hanem a professzorok is meghallgatták. Majd a „Mea Searim” városnegyed zsidóságának hírneves rabbija, Gerson Horovitz, dícsérte az elhunyt fényes zsidó tudását.

Az első kaddis

A szónoklatok sora a gyászháznál ezzel befejeződött. A grandrabbi felhívja az előjegyzett szónokokat, hogy bucsuzó gyászbeszédüket menetközben tartsák. Jeruzsálemben ugyanis nagy halottakat így is bucsuztatnak el. Ezt megelőzően azonban a grandrabbi esengő hangon kaddist mond Glasner Móse után, az első kaddist...

Felcsuslik újra a gyászolóok sírása. Mindenki úgy érezte, mintha hozzátartozóját vezetette volna el.

Nagy rendőri készenlét ügyel a rendre. Az épületeken a chalucok abba hagyják a munkát, lejönnek és csatlakoznak a menethez. Menetközben érkeznek meg külön csoportban az Aguda emberei is: rabbik és szakállas férfiak. A szefárd zsidók és asszonyaik a kerítésen át két kezüket a halott felé terjesztik és ősi szokás szerint megcsókolják kezüket.

A halottat vászonba és talizba takarva, koporsó nélkül viszik vállaikon az erdélyi fiúk. Amikor a városi fiúk vállaira sulyosodik a rud, a fiúk nem akarják többé kicsérleltetni magukat. Az ut hosszú; meleg van, izadnak, mégis nehezen engedik át másoknak a drága teraet. A menet előtt apró iskolás gyermekek hosszú sora megy és tanítójuk imáját ismétlik. A jaffai uton a menet megáll. Berman rabbi Petach Tikvából jött a temetésre és itt találkozik a halottal. Megindító beszédben hasonlította őt össze Sámuel profétával, Izrael nagyjával és fejedelmével „Olyan volt, mint Sámuel proféta, aki nem félt Saul királytól sem, amikor arról volt szó, hogy az igazságot hirdesse. Korának egyetlen nagyja volt, a nép nagyja, amely soha ki nem fogja törni őt emlékezetéből.”

Bucsuzás az amerikai zsidók nevében

Utána az itt tartózkodó sanfranciskói ortodoxok főrabbiája beszélt. „Az amerikai zsidóság nagy tisztelettel viseltette Glasner főrabbi iránt, mondotta. A meg nem értők és rosszindulatúak ellen oroszlan-harcra imponált és könyve, a „Dor reviv”, az amerikai konzervatív zsidóság körében nagy feltűnést keltett. Amikor a galutbeli rabbik harcoltak ellene, ez soha sem volt a Tóra harca, mert feljutni az ő tudományáig csak kevesen tudtak. Mondjuk el a vezeklőimát, verdessük mellünkét, hogy ezt az emberünket elvesztettük, mi rabbik pedig kövessük példáját és legyünk igaz pástórai a reánk bízott nyájnak, Izrael népének.”

A menet minden templom előtt megállt és minden templom papja kaddist mondott.

Az Ee Chaim nevű jesiva zsinagógája előtt is szünetet tartott a menet. Azt hitték, hogy innen fog kijönni Sonnenfeld rabbi, minthogy megígérte, hogy megegyezzen eljön a temetésre. Egy ideig várnak, azonban helyette a bachurok jönnek egy rabbiával élakón. Sonnenfeld nincs közöttük. A rabbi gyászbeszédet tart, magasztalja az elhunytat és héri ellenfeleit, szálljanak magukba, mert Glasner is megbocsát nekik. Zsidó szívű volt és aki minden zsidót úgy szeretett, mint ahogy testvér szereti testvérét.

Sonnenfeld rabbit bezárták hívei

Közben jött a hír, hogy Sonnenfeld rabbi azért nem jött, mert néhány szélsőséges híve bezárta őt a szobájába. A hetvenegy éves agastyán nem segíthetett magán, tiltakozott és kijelentette, hogy fel fogja kerenni a nagy halottat a temetőben, hogy töle hívei miatt is bocsánatot kérjen.

A menet elért az Olajfák hegyéhs. It a mizrahi ifjak egyik szónoka bucsuzott a mestertől. A holttestet leeresztik a diszsiába. Miután elhantolták, a megboldogult egyik legjobb barátja, a hírneves Osztrovsky rabbi tartott megindító beszédet.

— Elvezettük apánkat, esillagunk lehullott. Sötétség borult egész Erec Jiszraeltre. Igérjük, hogy az új rabbinemzedéket Glasner Móse szellemében neveljük: igazságos, tudós és az igazsáért harcos embereket. Mint aki stýját vessíti, úgy zokogott és sirt a rabbi. A hatalmas természetű Pick professzor teste megrándul a zokogástól, mindnyáján könnybe borulva mondják Osztrovsky rabbi után a kaddist. Hazafelé megy a tömeg, szomorú, csüggedt menetben. A Romema házak egyikében egy özvegy siratja a gyöngéd férjét és a nagyszerű embert. A zsidó házakban, lent Jeruzsálemben és a kolóniákon pedig a zsidó nemzet nagy halottját siratják Selzer József

Hollandiai levelek

Köszlő dr. Markus Krämer

VI.

Utrecht, november elején. Október vége felé jártam keresztül Kasul Hollandiát, amelynek mezőgazdasági kulturáját megcsodálva jutottam ide Utrechtbe. A gabona még most is keresztben fekszik. A közelben frissen meszelt hatalmas pjak.

Groningenben, ebben a régi holland városban meglátogattam dr. Ascher főrabbinust, a legszertartományosabb embereket egykét, akikkel valaha találkoztam. Vegyészlettem vele a városban, amelynek felvonó hidjait és szép régi épületeit megcsodáltam.

Utrechtben egy régi ismerőssel találkoztam, dr. Thalst, akit 1919-ben hallottam Zürichben egy Aguda konferencián beszélni. Sőt beszélgettük Nathan Birbaumról, akinek ő csak vallásos iratait olvasta. Előkezdte idéztem Birbaum régebbi cionista írásait is, amiket ő azonban még nem ismert. Dr. Thalst egyébként nagy érdeklődést tanúsított Palesztina iránt és csak egy követelése van az ott lakókkal szemben, hogy az országot vallási alapon igazgassák. Bismerte, hogy az akadémikusok hisse agresszívek, de a túlsó oldalon is hasonló tapasztalat, Palesztinában azonban a népessége tudja csak fejleszteni és újraalakítani. Nem akarja elhúzni, hogy vallásos életet folytasson ott honomban, hogy szombatot asszonyom napi gyertyákat gyújt és hogy én magam minden zsidó szünnapo a lehetősehez képest megtartsak. Sőt beszélgettük még azokról az őszközéti ideális képekről, amelyek a keleti és nyugati zsidóságot egyesíthetnék. Nagyon szívesen volt iránymoan és megelégedéssel töltött el az a tudat, hogy cionista és agudista is meg tudják olykor érteni egymást, ha mind a kettőt igaz zsidó értelem tölti el.

A siudnemi vidéken utazva, már kisebb hegyeket is lehet látni, erdőségeket, sok gyümölcsöt és még több viragot. Utközben el gondolkodtam azon, hogy íme most én itt az enyéimtel egy egészen más világban élek, mégis, ha zsidókat látogatok meg, úgy érzem, hogy testvér közlébe vagyok.

Az utazás végtelenül kellemes Hollandiában. A harmadik osztályú utasokat éppen olyan barátságosan köszönni a káloz, mint azokat, akiknek módjában van elsőosztályon utazni. A villamos vasutakon nincs ellenőrzés, a kocsi vezető maga adja ki a jegyeket. Minden megnyugtató itt. Az emberek, az intézmények és mindegyik, ami körülöttünk és mellettünk van.

Az újságok bennünket, románokat a balkán országok rovataiba szatulyáznak. Különben nagyon keveset esik Romániáról, a lejt ugyan jégzik Ámszterdamban és táfán akadt valaki, akinek felvett a lej emelkedése, azonban Hollandia kerületében merlekezésben nem találom egyetlen újságot, amit Hollandiából Romániaa vittek volna.

A napokban résztvettem egy cionista gyűlésen. Jakobus Kann, aki több mint húsz évvel ezelőtt állott összejövetelében Herzl Tivadarral és most mint Hollandia jeruzsalmi konzulja Hollandiába jött, hogy jeleltést tegyen palesztinai benyomása ról. A cionista szöveg több száz tag főként rendelkezik, erre a gyűlésre mégis mindössze ötvenen jöttek el és pedig az iparosokból disztermébe. Kesőbb be szivárogtak nemzionisták is, úgy hogy a díszes kis terem gyorsan megtelt hallgatókkal. Holland nyelven tartotta az előadó beszédét, amit majdum egészben megértettem, mert lassan és tagolva beszélt. Hidegen és kiérte ten, a tényeket lemérve mondot a el véleményét Erec Jisrael jövőjéről. Néhány szóval megemlékezett De Haan-ról is, akinek politikája, szerinte sokat ártott az országak. Nagyon elítélte a politikai gyilkosságot és De Haanról, a prótárról volt néhány elismerő szava. Palesztinába Hollandiából teheneket exportálnak, amelyek ott kint nagyon jól elbirják a klimat

és a mezőgazdaságban értéket jelentenek.

Másfelőre hosszát tartott az előadás, amit az emberek nagy gondal hallgattak végig. Azután meleg ünneplésben részesítették a szóno kot, akikhez különböző kérdéseket intéztek Palesztina újjáépítéséről.

Megfigyelttem, hogy amikor Jakobus Kann előadása befejeztével felszólította a közönséget a cionista szervezetbe való belépésre, a nem-

zionisták lassan kiszivárogtak a teremből.

— Lassa — szolt hozzám fordulva — ilyenek az itteni zsidók. Hideg ország, hideg természetű emberekkel.

En ezt nem vettem tragikusan. Mert tudom, hogy a hideg természetek mögött meleg szív is d b g, amire legjobb bizonyíték a sok jótékony intézmény, amit a hollandiai zsidók szívesen támoatnak.

Mesterségesen szitják a máramarosszigeti Sámson-affért

A „Gazeta Maramurasa“ uszító hadjárata a klub vezetőinek egzisztenciális szabadsága ellen

(Sighetul Marmalei Máramarosszigeti, november 8. Az Uj Kelet tudostojától.) Az Uj Kelet részleteiben ismertette azt a hárszát, melyet Cantanaria, máramarosszigeti helyettes rendőrkapitány a „Sámson“ nevű máramarosszigeti sportklub ezévi augusztus havában lezajlott népfülpélye alkalmánól — a sportklub vezetői: Kertész Adol dr., Stein Lajos, Smeal Sand r. Fuchs Lajos ellen indított. A hatalmi túlbizonyosítást a rendőrkapitány azt a vádat emelte a sportklub vezetői ellen, hogy az ünnepeken felvonultatott ponny ló farabáromán nemzetiszínű szalagosat fúttak, anélkül, hogy a ponny-ló sorényébe, vagy lábaira is fonták volna a szalagból Ebből — a már magában véve is abszurd és merőben önkényes feltevés ö — a rendőrsapitány ur a nemzetgyalozás büntetését olvasta a vezetői fejére, amelynek fent említett tagjait le is tartóztatták és az ottani szilurancos újan átki-ér ették a kolozsvári hadbíróshoz. A hadbíró ügyész azonban az eső kihallgatás alkalmával nem látta felfogott a nemzetgyalozás büntetését, mert is a vádlottakat szabad ábra helyezte. Pár napl elzölt a kolozsvári hadbírószá vizsgálobíraja is megidéz e maga elé a vádlottakat, a elött a vad ottak azt a kijelentést tették, hogy a rendőrkapitány állításának ellenkezőjét számos tanu al tudják igazolni. A vizsgálóbíró azzal bocsátotta el a vádlottakat, hogy, ha tényleg tudák bizonyítani azt, hogy a ponny lókat nemcsak a farabá, hanem a sorényébe is volt fonva nemzetiszínű szalag, úgy a vád ömagatót megdli.

A Sámson vezetői Máramarosszigetre való vissz érekezésük után azonnal jelentkezésre hívták fel azokat, akik az manui voltak, hogy az inarim által ponny lókat nemcsak farabá, hanem sorényébe is volt fonva nemzetiszínű szalag. A felhívásra számos-n jelentkeztek, akik ezt igazolták és egyöntetűen tácafoítottak a rendőrkapitány állítására. A tanuk nyilatkozataikban ezt is igazolták, hogy a Sámson vezetői gétt éppen hazafias tubuzgalnak, nem pedig nemzetgyalozó szándékok vezére arra, hogy a ponny ló farabá is szalagot fúttak. Nem csoda tehát hogy az igazság, a ténnyek ereje ellen Cantanaria ur és sajjócsatlósi: A „Gazeta Maramurasa“ szerkesztői elkeseredtt offenzívát kezdtek és immer másodk okában fny-géik meg — horribile dictu — a kolozsvári hadbírószágot ozzal hogy ha a hadbírószágot nem szogáltat elégréteit a megsértett nemzeti önerzetnek, akkor majd ok vesznek elégtelt a maguk — jól ismert — módjan a nemzetgyalozákon.

Néha való tehát, hogy Cantanaria urnak és a „Gazeta Maramurasa“ nak — az igazság a tények — nem fontos k; a fő az, hogy a dozat legyen, mert aldozat sejt és a zsidói zsidó sportklub vezetőinek egzisztenciáját, polgari becsületét kell tönkretenni. A rendőrkapitány ur haragját újabbán az a körülmény is fokozta, hogy a hadbírószágot lezűtött meg tartott kihallgatás alkalmával sem tette meg neki azt a sziveséget, hogy a sportklub vezetői letartóztassák. A hadbírószágot azaz „erzéklet leaságe“ Cantanaria ur csiljával szemben új mozgóidásokat eredményezett, melynek során a „Gazeta Maramurasa“ egyik legutóbbi számában több talant meg, melyben természetesen nem az

van megírva, hogy a vizsgálat eddig egyetlen terhelő adatot sem szolgáltatott a „nemzetgyalozók“ ellen, hanem ellekezéleg azt toporzékolja, hogy a hadbírószágot akadályozza meg azt a „propagandát“, melyt a sportklub vezetői az igazság fedezésére érdekében a tanuk felvonultatásá al csinálnak. A „Gazeta Maramurasa“ nak mindegy, hogy a vád hazug volt, hogy becsületes, hazafiaságban meg nem támadható emberek egzisztenciáj. forog veszélyben, ök meg akarják akadályozni a hadbírószágot pártatlan működésében. Ez azonban aligha fog sikerülni nekik. A hadbírószágot közeli között már ott vannak ezek a főmedvények, melyeknek alapján a vádlókból könnyen vádlott lehet, mert hiszen a „Gazeta Maramurasa“ cikkei sőt e iskolapédái az igazságok és a lázításnak! A hadbírószágot nem fogja tenni, hogy avatalsan tollak a vizsgálat objektivitását befolyásolják. Jellemző különben Cantanaria ur és a „Gazeta Maramurasa“ mentalitására, hogy féltelen dühükben a hírs szigeti román bankot: a „Banca Maramurasa“ -t sem átalították Bukarestben deuncáló, azzal vádolva a bankot, hogy zsidó devizört, sőt mi több: dr. Kertész Adol személylénen egy „nemzetgyalozó zsidó“ alkalmaz. A devizóások perze nem gondoltak arra, hogy a „Banca Maramurasa“ már a magyar rezsim idjéa is a legintranzigensebb román bank volt, hogy igazgatási tagjai kizárólag románok voltak és tisztára román nemzetiségűek voltak! Mit bántak ök, hogy a deuncálásal a bank devizaautorizácóját kockáztatják, a fő az, hogy vesszen minden ha kell, de főleg — az igazság!

Cotlarciuk püspök lett Bukovina metropolitája

Bukarest, november 8. A püspökválasztó nagy kollegium tegnap Cotlarciuk püspököt választotta meg Bukovina metropolitájává.

Hölgyeim! Mélyen leszállított drak mellett árusítja filz és bársony modeljeit az

kalapüzlet, Cluj, Calea Regele Ferdinand 8. szám. Golya-áruházal szemben. Alakítások és formálások 48 óra alatt készülnék.

Double raglanok

férfi- és fiuruhák

M. Neumann

cégnél Cluj, Piata Unirii 14.

Modern ruhafestés, tisztítás GINK-nel, CLUJ

Szőrme és fonalfestés!

Ószi ruhákat és bármilyen kelmét a legjobbban fest és tisztít "KRISTÁLY" KELMEFESTŐ-GYÁR CLUJ

Szőrme és fonalfestés!

Az Uj Szerke Felelős Az Uj Előfizet Akik az Uj Ket (C) jdtől) nesi t fiaitai ste 2 már er tekinte zérói, legéye merom mita sz a kocsi nem ta mita j nehézet A rendőre kiz elle Lásár I azesély munás rendőrs ment a ket mur sék. Ed kás sz ketről h itel: sz amikor a tét r nem fiz ez az eg az Uj romboló karterité A kéleesen leg nem ávalában sém mer tást jelen természet dr. ügyv vetelesen — L gyar öö solis al báró Zicr loudoui a mai n rövidesen — E órákor a hatvanöté má-ira az öregas sebesítette asznál e létre térít kara. A eljárás. — Ha vár egyik a Nyor heti beteg dseivel vendéglőc aót kézzé és kiterjed dslótt tiz — Na viselők re A nagyvár tartott ülés részére rek elveszi, a állásból fo

KÖZGAZDASÁG

November kilencedikén mondják ki az Erdélyrészi Faegyesület végleges likvidálását

A likvidáló bizottság súlyos öröksége

(Cluj Kolozsvár, november 8. Az Uj Kelet tudósítójától) E hó kilencedikén Bukarestben tartja meg az Erdélyrészi Faegyesület utolsó rendkívüli közgyűlését, amelyen véglegesen kimondják az egyesület likvidálását. Előreláthatólag ezen a közgyűlésen is éles viták fognak elhangzani az egyes körzetek között arra vonatkozólag, hogy vajjon az egyes körzetek a régi faegyesületbe, az UGIR-ba, vagy pedig egy új faorganizációba lépjenek-e be. Barmilyen irányban döntenek az ülés résztvevői, az az egy bizonyos, hogy a likvidáló bizottságnak szomorú örökséget kell átvennie. Ez a szomorú örökség: a túzifa közszállításoknak még mindig rendezetlen kérdése. Megállapítható ugyanis, hogy a közszállítások kérdése valóságos tengeri kigyóvá nőtte ki magát, amely korlátmány főleg a CFR rovására irandó. A CFR. késedelmes, vagy egyáltalában meg nem történetfzetési az oka annak, hogy a kereskedők is hanyagul tettek eleget szerződéses kötelezettségeiknek, amelynek kapcsán szán a CFR. olyan körzettel szemben is retorzióval élt, amelyek eleget tettek közszállítási kötelezettségeiknek. Így például a kolozsvári körzet csak tíz százalékát nem szállította le a szerződésben kikötött mennyiségnek. Ennek dacára a CFR. kolozsvári üzletvezetősége több mint nyolcszáz ezer lejt tartott vissza a fatereskedők számára kifizetendő összegekből, holott a szerződés szerint legfeljebb a vételár tíz száza ékát tarthatná vissza a CFR. azon a címen, hogy ebből a pénzből kényszerítve teljesítsen. Ez az összeg a kolozsvári körzettel szemben mindössze huszezer lejre rughatna. A CFR. a csaknem egymilliárdnyi visszatartott összeget pedig már március óta használja, ami kamatvesztésében is tekintélyes összegre rug.

A szomorú örökség második részét annak a peres állapotnak rendezését képezi, mely a kötelezettségeiknek eleget nem tett körzetek között fenforog. Azok a körzetek, amelyek eleget tettek szállítási kötelezettségeiknek, kártériési igényt emelnek a kötelezettségüknek eleget nem tett körzettekkel szemben, annál is inkább, mert a szállítást kollektíve vállalták, viszont a szerződés nemteljesítéséből származó anyagi kátrányok a szerződésüknek eleget tett körzettek is terheli. Természetes tehát, hogy ez utóbbi körzettek a polgári bíróságok előtt fognak fellépni kártériési igényekkel. A likvidáló bizottságnak tehát kell, hogy az legyen a feladata, hogy egyrészt rendezze a CFR. által jogtalanul visszatartott összegek kifizetésének ügyét, másrészt a körzettek egymással szembeni kártérítési igényei tekintetében kiegyenlítődést és megegyezést találjon.

A mai valutapiac

A mai napon a román ünnepre való tekintettel a bankok között szünetelt a devizaforgalom.

Valutapiac november 8 án:

Zürich. Nyttás—Zárlat: Berlin 123 50—123 00, Amsterdam 207 10—206 00, Newyork 518 60—518 75, London 2381 00—2378 50, Páris 2720 00—2720, Milano 2235 00—2230 00, Prága 1545 00—1545 00, Budapest 69—69 00, Belgrád 752 50—750 00, Bukarest 292 50—290 00, Varsó 100—99 75, Bécs 78 05—78 00.

¶ Három miniszter már hozzájárult az 50 százalékos büntető tarifa eltörléséhez. Tegnap számunkban hírt adtunk róla, hogy az 50 százalékos büntető exporttarifa eltörlése ügyé-

ben az UGIR november 11-én újabb ülést tart. Az UGIR akciója annál is inkább aktuális, mert teljes súlyával igyekszik ebben a kérdésben olyan pozitív eredményt elérni, amelyet az egyes külön-külön gazdasági szervek nem tudtak elérni s melyeknek akcióját a négyes minisztertanács már egy időben elutasította. Az UGIR most ezeket az akciókat egyetemen igyekszik és tekintettel arra, hogy a kereskedelmi és földművelésügyi miniszterek már elvleg hozzájárultak a tarifa eltörléséhez, minden remény meg van arra is, hogy Brattianu Vintila pénzügyminiszter szintén hozzájárul a tarifa végleges eltörléséhez. Ennek érdekében a november 11-én lezajló vezetősegi ülés után egy külön bizottság fogja felkeresni a pénzügyminis teri, akitől ismételt hangsúlyozottan kérni fogja a tarifa eltörlését. Tekintettel, hogy három miniszter hozzájárulása már megvan a tarifa eltörléséhez, remélhető hogy ebben a sokat vitatott és nyugtalanító kérdésben az UGIR újabb intervenciója teljes sikerre fog járni.

¶ A Sighetul Marmatiel (máramaroszi-geti) Takaréék és Huelbank Részvenytársaság alaptőkeemelése. Ezen, immár 34 éves múltú vállalat maramaroszi-geti jöhírt pénzintézet e hó 2-án rendkívüli közgyűlést tartott, melynek során az intézet elhunyt vezérigazgatója dr. Edenburg Ábraham emlékének áldozott elősorban. Dr. Widar Géza közgyűlési elnök méltatta az elhunyt közgazdasági tevékenységét, indítványára a közgyűlés dr. Edenburg Ábraham emlékét jegyzőkönyvileg megörökítette. A tárgysorozat többi pontjainak elintézésékepen vezérigazgatóul dr. Edenburg Ferencet választották meg, az igazgatóság pedig Dan György subprefektus, dr. Ciple Pal primar, dr. Rednik Janos vármegyei főorvos és dr. Barna Fülöp ügyvéd új tagokkal egészítettett ki. Ugyanakkor a közgyűlés az intézet alptőkéjének 3,160 000 lejre való teemelését határozta el és ennek végrehajtásával bízta meg. Az alptőke lejegyzése biztosítottnak vehető. A közgyűlés után tartott igazgatósági ülésben ügyvezető igazgatóul Strausmann Salamon neveztetett ki, azonfelül az ügyvezetéshez az igazgatóság a maga kebeléből dr. Barna Fülöpöt delegálta. A bank alptőkéjének teemelésével, a vezetés átszervezésével mód és alkalom nyílt arra, hogy ezen, deviza-autorizációval bíró jöhírt pénzintézet Máramaros megye közgazdasági életének egyik legjelentősebb tényezőjévé váljon.

A legnagyobb német film!

SELECT MOZGÓ

A világ legcsodásabb hőskölteménye!

Hétfő 10	Kedd 11	Szerda 12	Csütörtök 13	Péntek 14	Szombat 15	Vasárnap 16
-------------	------------	--------------	-----------------	--------------	---------------	----------------

A NIBELUNGOK

I RÉSZ

Sigfrid legendája! A régi német hősköltemény!
A német irodalom gyöngye!

NIBELUNGEN

★

Filmre irta:
Thea von Harbou

★

Krimhilda bosszúja!

Főszerepben:
Paul Richter

★

★

Rendező:
Fritz Lang

Nibelungok kincse

★

E hőskölteményt
Richard Wagner
négy legcsodásabb operában
dolgozta fel

★

A mai Jár

Átdozz
A legze
nyolításra a
bajnokit játs

Kolozsvá
játszik a CF
Haggitbor a
az Universit
KMTE mérk

Hogy a
ben is kifeje
a következő

Az els
bírók egy
játékot E
idő alatt

A labdar
hogy mind
gyász. A riv
kezet adnak
tújják le a
jáb, illetve,
folyásolja.
erre sor. K
bírói fűtysz
csendben vá
Itt em

pén

hogya
legyen te
elhatároz

fél
pl
bé
m
ol

foly

1

eng

We

Cluj,

Sz

Telefon

SPORT

A mai Jakobi Dudi-nap programja

Áldozzunk Jakobi Dudi emlékének

A legszenzációsabb mérkőzések kerülnek lebonyolításra a mai hegyeletes napon Több helyen a bajnokit játsszák le.

Részletes program

Kolozsvárt a CFR pályán délután félkettőkor játsszák a CFR az Academiával. félnégykor pedig a Haezibor a KAC-cal. A városi pályán félkettőkor az Universitatea—KK&SE, félnégykor a Victoria—KMTÉ mérkőzések kerülnek lebonyolításra.

Hogy a Jakobi Dudi iránti hegyelet külsőségekben is kifejezésre jusson, a labdarugó szakosztály a következőket rendelte el:

Az elsőosztályú csapatok mérkőzésén a bírók egy alkalmas pillanatban lefújják a játékot. Egy percig szünetel a játék és ezen idő alatt a közönség felállva hódol Dudi emlékének.

A labdarugó szövetség tehát úgy intézkedett, hogy mind a négy mérkőzéssel kifejezésre jusson a gyász. A hivatalra vonatkozólag a bírónak szabadkeszletet adnak ami annyit jelent, hogy a bírók akkor fújják le a mérkőzéseket, amikor ők azt jónak látják, illetve, amikor az a játék menetét nem befolyásolja. Valószínűleg egy taccsodásnál kerül erre sor. Külön felkérjük a publikumot, hogy a bírói füttyező elhangzása után álljon fel és néma csendben várja a játék újraindulását.

Itt említjük meg, hogy az Universitatea—

A sulgyos pénzkrízis miatt

hogy a m. t. vásárló közönségnek alkalma legyen téli szükségleteit olcsón beszerezni, elhatároztuk, hogy az összes raktáron levő

férfi- és női-szövetek, plüschök, bársonyok, bélésszövetek, vászon és mosóárúk megírt, olcsó és szigorúan szabott áraiból

folyó hó 31-ikéig

10%

engedményt adunk.

Heller, Weisz & Molnár

divatáruháza

Cluj, Cal. Reg. Ferd. 6.

Szivattyúk

minden célra, különleges szerkezettel és minden nagyságban. Teljes vízemelőberendezések egyes épületek részére villamos motorral, mélykúti szivattyúk 150 m. összemelő magasságig, kazántápszivattyúk, türelékszivattyúk, gőzszivattyúk, kézi dugattyús szivattyúk, benzinmotoros szállítható szivattyúk.

Pallos és Marko okl. mérnököknél

Telefon 650.

Str. N. Jorga 7.

Lloyd 1910

KK&SE mérkőzés levezetésére a bizottság Jakobi Ernőt delegálta, azonban jelenleg nem bír olyan lelki nyugalommal, hogy ezt a fontos mérkőzést levezesse és ezért a delegálást lemondta. A mérkőzést így valószínűleg Nagy Lajos vezeti.

Brassóban barátságos mérkőzés lesz a Brasovia és a bajnokságban részt nem vett Olimpia között. Nagyváradon Törökvs—Bihorul.

Nagyszalontán NAC—NSCMTÉ.

Aradon AAC—AMTE bajnoki.

Temesvárt TAC—Kinizsi barátságos.

Szatmáron SzSE—Törökvs.

Máramarosszigeten Sámson—MSE.

Bukarestben Triumf—Tricolor mérkőzés kerül lebonyolításra.

Külföldi program. Budapesten MTK—Vienna képezi a nap szenzációját. Ezenkívül a következő bajnokik lesznek:

III. ker.—VAC FTC—BEAC, Törökvs—KAC, Zuzló—UTE és Vasas—NSC. A bajnokik közül a III. kerület—VAC mérkőzés a legfontosabb, amely a második helyezett kérdését van hivatva megoldani.

Bécsben svéd—osztrák válogatott mérkőzés lesz és emiatt a bajnokik elmaradnak.

SZÍNHÁZ - MŰVESZET

A MAGYAR SZÍNHÁZ HETI MŰSORA

Vasárnap d. e. fél 11-kor: Tannar John házassága. [Mérésélt helyárrakkal. Sorozat 118.]

Vasárnap d. u. 1/2-kor: A hamburgi menyasszony [Mérésélt helyárrakkal. Sorozat 119.]

Vasárnap este 8-kor: A három grácia. [9-edszer. Bérletszünetben. Premiérehelyárrakkal. Sorozat 120.]

Hétfő: A három grácia (10-edszer. Bérletszünetben. Premiérehelyárrakkal. Sorozatszám 121.)

Kedd: Tosca [Grosavescu vendégjátékával Lévy Ilonka főlépésével. Emelt helyárrakkal. Premiérszám 15. szám, sorozat 122.]

Szerda: Bohémélet [Grosavescu és Marcus Ritta vendégjátékával. Baranyay Jolán főlépésével. Emelt helyárrakkal. Napi bérlet 80 szám B, sorozat 123.]

MOZGÓK MŰSORA

Select Mozgó. Vasárnap, november 9. Premier. *A milanoi mátkapár.* (A milanoi dögvész) Grandiózus film, 8 felvonásban, Alessandro Manzoni nagy regényirő világhírű regénye után. Filmes alkalmazta a kiváló filmművész Mario Bonnard.

Hétfő, november 10. Premier. *A Nibelungok.* I. rész. A német világhírű hőskötemény filmben. Filmes írta Tea v. Harbn és rendezte Fritz Lang. Főszerepben Hanna Ralph, Paul Richter.

Urania mozgó. Vasárnap, november 9. Premier. *Az orleansi szűz.* Nagy történelmi dráma 1529-ből, 10 felvonásban. Filmes alkalmazta Schiller tragédiája után. Főszerepben a szép amerikai művésznő Geraldine Ferrar.

Hétfő, november 10. Premier. *Harc a tenger fenekén.* Szenzációs amerikai kalandor film, 7 felvonásban.

Apollo Mozgó. Vasárnap, november 9. *Patt és Pattachen.* (Hamlet a leánynevelő intézetben.) Nagy neveltető vígjáték, 5 felvonásban. Főszerepben az ismert dán komikusok Patt és Pattachen.

Hétfő, november 10. Premier. *A szürke eger.* I. rész, 8 felvonás. Szenzációs amerikai bűnügyi dráma az apocok életéből. Főszerepben Emilio Ghioni. Za la Mort.

Rador No. 2318

Torpedó Hatoságok, erdélyi jegyzők és ügyvédek!

ilyen gépet

román, magyar és német betűkkel, leszállított áron kapják. — Vezérképviselet:

Charles Brecher, București Str. Poliției 2.

VÉRTESSÍTÉS

Tisztelettel értesitem a nagyérdemű vásárló közönséget hogy

divatkülönlegességi áruházamban

őszi és téli divatujdonságok

beérkeztek.

Schottisch kabát- és alkalmék, velour és angol bársonyok, mintás marocaineak, arany, ezüst kelmék és csipkék, plüschök és caraculók. Toll-diszek minden színben. Bútor-szövetekben óriási választék.

Tisztelettel:

SZABÓ JENŐ

Telefon 4-79 Telefon

APRÓHIRDETÉSEK

Egyszeri közlésnél egy szö 3-., vastag betűvel 6 lej. Legkisebb apróhirdetés 30 lej, az ástkeresőknek 30% kedvezmény

Állandó otthoni lombfűrészes munkakalcom. Jelentkezni Arpad-ut 46. sz. Mendelsohn. 808

Jó eladó szakképzett főfős parasztáru s fonalban jártas segéd keresetlik. Gottlieb, Cluj, Széchenyitér 34. Ugyanott tanári fizetéssel felvétetik.

Keresek azonnali belépésre vasszakmában jártas segédet. Ajánlatok fizetési igények megjelölésével I. Godel vas és fűszerkereskedés Gherla küldendők. 8081

Dadogók és beszédhibások részére tanfolyam kezdődik a pszichiai klinikán [Str. Babes 63] gyógy-pedagógiai osztályán.

Nagy iparvállalat, amely szakmabelileg az utódállamok legnagyobb ilyenmű vállalata, Clujon lehetőleg azonnalra engros és detailüzletet szándékozik nyitni, amelyhez megfelelő agilitásu, a Fötör körül

saját üzlettel bíró

biztosítéképes kereskedők ajánlatait „Existencia” jelige alatt a Radio hirdetési osztálya, Cluj, postafiók 127. — továbbit. 8104

HUNWALD

Cluj, Str. Vlahuța (volt Boljai-u.) 3. Telefon 147.

Üvegcsiszoló és tükrögyár. Táblatüveg raktár és üvegezési vállalat. Hibás tükrök újrafoncsorozása 1700

Veszek könyveket. Magyar és németnyelvű klasszikusokat, közgazdasági és társadalom-tudományi gyűjteményes műveket használt vagy új állapotban veszek. Részletes ajánlatokat árjegyzékkel „Könyvbarát” címre a kiadóba kérek.

Gyermektelen házaspár szobát konyhát keres, esetleg butorral. Cim a kiadóban.

Teljes üzletfelosztás

ból vásároltam külföldön árukat és Kolozsváron eddig nem létező mélyen leszállított árban adom el:

- 80 cm. széles amerikai flanel..... 28 lej
- 80 cm. széles angol flanel..... 28 lej
- Selyem liberté, minden színben..... 75 lej
- 140 cm. széles férfi szövet..... 125 lej

MOSKOVITZ JAKAB

Caiea Regele Ferdinand No 21. (volt Wesselényi M.-utca)

Mindenkinek érdeke, hogy kirakataimat megtekintse!

Rendkívül olcsó árak

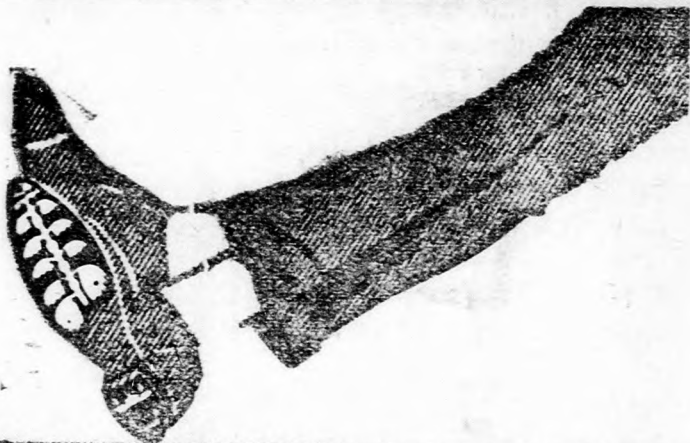
Mindenkinek érdeke, hogy kirakataimat megtekintse!

Rudolf Mosse Rt. 4132

Keresek abszolút intelligens zsidó nőt két és fél éves kislányom mellé. Irásbeli megkeresések Ungar Sándor, Temesvár, Gorové-utca 3. intézendők.

Vas

és műszaki szakmában jártas agilis utazót keresünk. Részletes ajánlatot Rudolf Mossehoz „MŰSZAKI” jeligére. 8088

PALMA

kaucsuksarok és talp

ruganyossá és zajtalaná teszi járását, kíméli lábát és cipőjét. Tartósabb a bőrnél!!

Kiváló minőségű, kellemes és üdítő

tordai sör

Gyár: Turda, telefon 5.

Főraktár: Cluj, telef. 394

Ósram világítás

Jó kirakatvilágítás a legjobb vevőbörözés. A világítás káprázatmentesen kell alkalmazva legyen. Káprázat zavar.

Jóbb világítás

Kezdő zsidó fiatal orvost keresek

szép 21 éves, háziasan nevelt hűgom részére. Növérérem hozománya gyaráat azonnal átvehet egy olyan orvosi állást, modernül felszerelt orvosi rendelővel és 4 szobás lakással, jól el látott házi gazdasággal s komplett térfi ruhátárral, amely havonta minimum 25,000 lej jövedelmez. Ezen felül némi készpénzt is kaphat. Teljesen szegény, anyagi gondokkal küzdő, de szakmájában elsőrangú fiatal orvosok előnyben részesülnek. Csakis teljes című levelekre válaszolok. Törvénytelen díszkréció bizto itva. Levelek „Boldoggá akarom tenni” jeligére a Radio hirdetési osztálya, Cluj, Str. Reg. Maria 34 sz alá küldendők. 8101

Sürgösen és olcsón

elszűk családi okok miatt, szakszerűen berendezett, jól menő nichellező, galvanizáló és fémcsiszoló vállalatunkat. Schwartz és Berger, Sätmar, Caiea Traian No 31.

Grafit

rud és tábla „Bohemia” jelzéssel, gép, vas és öntöttvas kályhák feketítésére és fényezéséhez.

GRAFIT por és darabos, vasöntődék számára. FLOCKENGRAFIT.

Minden rendelést prompt szállit

HERMES

Csehszlovákiai Grafitművek, közvetlenül és le rakatai révén. Bukarest Telefon 32-77

Strada Col. Orero No. 23.

Öltönyök,

Raglanok,

Ulsterek!

Szántó és Komlós

Cluj,

Arad Piața Unirii Satu Mare 14.